

הלכות שבת סימן שסו

באר הגולה 462

לערב בדבר (לו) שתמן לצרף השבת: ו * אין מערבין (לו) בפרוסה אפלו היא גדולה הרבה, אכל בשלמה אפלו קטנה מאד מערבין, וכלבד שיהא בהם בליף * שיהא בהם עשעור. סומיהו, אם נטל ממנו (לח) כדי (יב) חלת נחתום, שהוא אחד מארבעים ושמנה, מערבין בה אפלו לא היתה טבולה לחלה. (לט) ואם נפרסה וחברה בקיסם, שהכנים הנצח האחד בתוך הפת והנצח השני בתוך הפרוסה, (מ) אם אינו נפרש שנפרסה, מערבין בה: הגה ויש שפשוט הא דאין מערבין רק בפת שלם (מא) סנין שקל הערוב בנמד: וזה פת שלם, ולכן נהגו לקבץ (מב) מכל בית ובית מעט קמח * ויעשוין טלה אחת שלמה ומערבין בה (מג) והמגיד והגהות הראב"ד פ"א מהלכות עירובין, וכן הפנהגב פשוט בכל מדינות אלו. (מג) וצריך לזהר שיהא בחלה כשעור המפרש לקמן סימן שסח סעיף ג. (מד) ואף-על-פי שנשפך מן הקמח ולא נעשה מכלו חלה, אפלו הכי הוי ערוב, (מה) דלא גרע מאלו אחד מוכה לכלם, ואדעתא דהכי נהגו קמתם מתחלה, כן נראה לי: ו * אם אחד מנצח לקלם, (מו) יכול לערב בפרוסה: ח * שמערבין (מז) * בפת ארו וצדשים, אכל לא בפת דחן: ט * אם

באר היטב

לעיל מהנצח לקח * שפשוט העירוב, עכ"ל, ע"ש. ונמש"ש סוף סימן שסח ס"ק ה בשם המ"א: (לו) בפרוסה. משום איבה, שכתבו ליד מלכות, שיאמר אני נותן שלמה ואני פרוסה; ואפלו כלם בפרוסה, חשיבין שפשוט נפרש לקלם. וזה נקרא בשבת ראשון, אכל אח"כ מפר, כ"ו, ע"ש: (יב) חלת. כ"א אפלו אינו שלם

משנה ברורה

ממנו⁴⁶³ שלא להקפיד צליהם⁴⁶⁴: (לו) שתמן לצרף השבת. שהרי אם נבקש חברו ממנו לא יתן לו⁴⁶⁵. ואמנם אם פוצל בעצמו בפרוש שאם ירצה אחד מקני העיר שישכנים להעריב לאכל ממנו שלא יקפיד עליהם⁴⁶⁶, מסתברא דמתיר לערב בו: ו * (לו) בפרוסה. משום איבה, שכתבו ליד מלכות, שיאמר אני נותן שלמה ואני פרוסה⁴⁶⁷, ואפלו ירצו כלם למן פרוסה, חשיבין שפשוט נפרש לקלם⁴⁶⁸. וצ"ע בפר"מ נדדים דמסתפק לומר דאפשר דאפלו בירצב לא מהני הערוב כשעשאו בפרוסה⁴⁶⁹. ואם עשאו מתחלה בשלמה ואחר-כך לשבת אחרת נפתח ונשפך מנצח מעט, עין לקמן בסימן שסח סעיף ד, עין שם: (לח) כדי חלה. פרוש, אפלו אינו שלם שרי, שהשכנים סוברים שנטל חלה מן הפתח: (לט) ואם נפרסה וכו'. רוצה לומר, שנפרס מן הפרס מעט⁴⁷⁰: (מ) אם אינו נפרש וכו'. השעם, אף-על-גב דבאמת אינה שלמה⁴⁷¹ מכל מקום פיו דאינו נפרש לא יבא לידי מחלוקת: (מא) סנין שקל הערוב בנמד וכו'. רוצה לומר, (לד) דכזה גמ"כ מן מקום מה שתקנו חז"ל לערובי-הערות שיהיה בפת שלם דוקא, אכל גם הם מודים דאכל כל אחד למן פת שלם, ואפלו אם הפרס של זה גדול משל חברו⁴⁷² גמ"כ מפר, וכן מודים גמ"כ דלדעה ראשונה דאין מערבין בפרוסה אפלו אם יתנו כלם פרוסה שוות: (מב) מכל בית ובית מעט קמח. והוא הדין כשנחתים מפות לקנות בהם קמח, ואפלו אם לא נתנו איזה בעלי-בתים, גמ"כ אין קפידא בדבר, ודמסים לבסוף דכל אחד נותן קמחו לערוב בשביל כלם: (מג) וצריך לזהר וכו'. אשמועינן דאף שמצטרפין יחד להביא פת שלמה למצות ערוב, וסלקא דעמך דנה חשוב טפי ולא בעי שעור, קא משמע לך: (מד) ואף-על-פי וכו'. רוצה לומר, ואם-כן יש בני-אדם שאין להם חלק בפת הערוב, ואם-כן נאסרו אלו על אלו: (מה) דלא גרע וכו'. ואדעתא דהכי וכו'. רוצה לומר, אף הכא כשנתן כל אחד מבצלי-בתים מעט קמח להשמש, בשביל כלם נתן. ואף-על-פי שנתן ערוב בעד חברו צריך לזכור לו על-ידי אחר, כמו שיתבאר לקמה בסעיף ט, מכל מקום כאן משנתן כל אחד קמחו להשמש לערב בו, אנו חושבין כאלו נותנים לו שיתקן בו בשביל כלם, (לס) ואין השמש צריך לזכור להם על-ידי אחר או על-ידי עצמו בפרוש. (לו) ויש מי שאומר, שאם לא זכה השמש להם על-ידי אחר או על-ידי עצמו בפרוש אינו ערוב, (לו) וכן לחש לדבריו לכתחלה [ובפרט אם השמש עשהו מקמח שלו, בודאי צריך לזכור להקהל על-ידי אחר], וכן נוהגין שהשמש נותן הערוב להרב בערב-פסח שיתקן בו בשביל כל הקהל, ואם חשקה ליל יום-טוב ראשון ולא זכה, אין לזכור אלא על תנאי, דהינו שיאמר: אם היום חל אני מנצח לכל העיר, ואם קדש אין בדבר פלוס, וכן יאמר (לס) למחר ליל יום-טוב שני. וכל זה אם היום-טוב היה סמוך לשבת, דאם יש ימי חל בבתים וימתין מלזכות עד ערב-שבת, ואם שכח גם בערב-שבת מלזכור עד שחשקה, סומכין על הפוסקים הנ"ל דסבירא להו דמתיר לטלטל אף בלי זכוי פיון שפיר נגבה בשביל כלם [אחרונים]: ז (מו) יכול לערב בפרוסה. דלא שנה קאן כלל משום איבה: ח (מז) בפת ארו וצדשים⁴⁸⁰. שצריך העולם לאפותו ולאכלו, מה שאין כן (לט) בדחן⁴⁸¹. וצ"ע לעיל סימן רח סעיף קטן כה במשנה ברורה מה הוא

שער הציון

(לז) כל זה מבאר בהרב המגיד וראב"ד שם: (לס) ס"ו בסימן שצח ונחלת-צבי ואלה רבה ושי"א: (לו) לבוש בסימן שצח ונחלת-צבי, וכן משמע מהגר"א שפירש מה שכתב הרמ"א 'אדעתא דהכי' וכו', רוצה לומר, אף-על-גב דאין מוכין שלא ביריעת פל הפת, משמע דעל-כפנים זכוי מתקן בעי, והוא דלא קמה שהיו הפוסקים דקפידו קטן יג את דברי הרמ"א: (לו) מנצחיהם והנצחין ומי-אדם: (לס) דהינו שיאמר: אם היום קדש הרי כבר יצויתו אומלל לכל בני העיר, ואם היום חל אני מנצח היום, ובמבאר הכל לקמן בסימן שצח: (לט) רבנו יחזקאל:

תרגום: 1 בסנה.

הלכות שבת סימן שסו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק לה]

לְאָכַל מִמֶּנּוּ שְׁלֹא לְהַקְפִּיד עָלֵיהֶם⁴⁷.

ואף אם אחד מהחבורה ירצה לאכול את כל הפת, דעת הגרש"ז אויערבך (ש"י פ"ז הע' פד) שהמזכה צריך שלא להקפיד עליו, שאם יקפיד עליו יתבטל העירוב. והוסיף, שבאופן שהעירוב הוא לכל בני העיר שמוגיע לכל אחד רק חלק קטן מועיר, יתכן שגם אם יקפידו שלא יאכל רק גרוגרת, עדיין השותפות נוחה ועריבה והעירוב קיים.

47) והמזכה פת לשבטיו לעירוב, כתב החזו"א (א"ח סי' פז ס"ק ב) שמתיר לו לאכול את הפת בלי לבקש מהם רשות, ואין צורך לחוש שמא אחד מהם מקפיד, משום שכתם אנשים אינם מקפידים [ולא כולי עלמא מאנשי ורדיגא, שצייקין היו (עירובין מט, א ורש"י שם ד"ה אנשי)]. ומבואר מדבריו, שזכיות השבטים בפת העירוב היא זכיה ממונית, וראה מה שכתבנו ברמ"א לקמן סי' שסח ס"ח.

[משנ"ב ס"ק לו]

שְׁתֵּי אִם יִבְקֹשׁ חֶבְרוֹ מִמֶּנּוּ לֹא יִתֵּן לָהֶן⁴⁸.

48) ודין זה כתב בשו"ת מהרש"ם (ח"ג סי' שע"א), שהוא רק לבתחילה, אולם אם שכחו ולא הכינו פת יש להתיר בדיעבד, כיון שמסתבר שגמר בדעתו שלא להקפיד.

ובאופן שיש לכל אחד רק פת צנומה בתנור, כתב בשו"ת מהרש"ם (שם) שאי אפשר לסמוך על פת זו לעירובי חצרות, מפני שמסתבר שהם מקפידים על פיתם, וכתב שמי"מ יש לומר שכיון שלכולם יש פת צנומה בתנור, אינם מקפידים שהכל יתחלק ביניהם.

[משנ"ב שם]

לְאָכַל מִמֶּנּוּ שְׁלֹא יִקְפִּיד עָלֵיהֶן⁴⁹.

49) ובאופן שאחד מבני המבוי ביקש יין או שמן מחבירו קודם השבת ולא נתן לו, פסק הרמב"ם (פ"ה מהל' עירובין ה"ב) ולענין שיתופי מבואות, והוא הדין לענין עירובי חצרות] שבטל השיתוף, וכתב המגיד משנה (שם), שבדעת הרמב"ם מבואר הידוש שהשיתוף בטל גם אם ביקש יין או שמן שאינם ממה שהניחו לשיתוף, אכן בהגהות הרמ"ך (שם) הקשה, שלפי זה רוב האנשים אינם יכולים להשתתף לערב, שהרי כמה פעמים מבקש אדם מחבירו דברים והלה אינו נתן לו, אולם הדפוס משנה (שם) צידד שגם הרמב"ם מודה לשאר הראשונים, שרק אם מקפיד במאכל של השיתוף הרי זה מעכב, והרמב"ם סתם כלשון הבריתא.

מאידך, הראב"ד בהשגות שם חולק על דברי הרמב"ם, וכתב שדין זה הוא דוקא באופן שאחד מזה לכולם וחבירו ביקש ממנו קודם השבת ולא נתן לו, שאז אנו אומרים שכשזיכה את העירוב לא נתכין לזכות לזה, אבל אם כל אחד נתן חלק בשיתוף, אין השיתוף בטל, כיון שלמעשה חלקו קיים שם, וכן כתב המגיד משנה (שם) בשם הרשב"א, אולם השו"ע סתם כדעת הראשונים שגם בשגובים מכל אחד את חלקו בעירוב, מי"מ אם יקפידו יפסלו את העירוב, וכן מוכח בשע"צ (ס"ק לג).

[ב"ה ד"ה ואם מקפיד]

וְהָיָה דִּקְרָא קִשְׁקָא בְּעָרְבֵי שַׁבָּת⁵⁰.

50) ואף על פי שהקנה לו את הפת רק כדי להתיר את הטלטול בשבת, ולא כדי שיאכלו לפני שבת, ביאר הגרש"ז אויערבך (ש"י פ"ז הע' פד) שכיון שאם יקפיד לא יחול כלל העירוב, אנו אומרים שמסתבר שגמר בדעתו לזכות לו גם על צד ספק זה שמא יבוא לאוכלו קודם השבת.

[שו"ע ס"ו]

כְּדִי תִּלֵּת נִחְתּוּם, שֶׁהוּא אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וְשִׁמּוֹנֶה⁵¹.

51) אבל אם ניטל כדי חלה בעל הבית שהוא אחד מעשרים וארבע, אין מערבים בו, ובטעם הדבר כתב הפרישה (אות ד), שכיון שהוא שיעור גדול, יש לחדש שיובררו בני החצר האם באמת נטלו חלק זה לצורך הפרשת חלה, ויבואו לידי איבה.

[משנ"ב ס"ק לז]

שִׁיאֲמַר יָאִי נִוְתָן שְׁלֵמָה וְאַתָּה פְּרוּסָה⁵², וְאַפְלוּ יִרְצוּ כָּלֵם לִמֵּן פְּרוּסָה, מִיִּשְׁיָקִין שְׁשִׁתּוֹר הַדָּבָר לְקַלְקוּלוֹ⁵³.

52) טעם אחר כתב הא"ר (ס"ק יד) בשם המהר"ל, שכיון שתהא איבה ביניהם, ממילא כל אחד יקפיד על עירובו והעירוב לא יחול, וכתב, שלפי טעם זה אם עירבו בפרוסה לא חל העירוב גם בדיעבד.

53) וביאור הדבר כתב התוספת שבת (ס"ק יז), שחוששים שמא פעם אחרת שיערבו יתן זה שלמה וזה פרוסה, ויבואו לידי איבה.

[משנ"ב שם]

דְּאֶפְלוּ כְּדִיעֵבַד לֹא מִתְּנִי הָעִירֹב כְּשֶׁעָשָׂא בְּפִרוּסָה⁵⁴.

54) ולענין ברכה כשטעה ועירב בפרוסה וחזר ומערב, כתב הא"ר (ס"ק יד) בשם המהר"ל, שפעם אחת עירב בפרוסה ואמר את הניסוח של 'בהדין ערובא וכו'', ולאחר שגמר לומר את הניסוח נזכר שעירב בפרוסה, וחזר ועירב בשלמה בלא ברכה, וכתב הא"ר שמי"מ אם עבר זמן רב מעת שעירב בפרוסה, צריך לחזור ולערב בשלמה בברכה.

[משנ"ב ס"ק לח]

שֶׁהַשְּׂכָנִים סוֹבְרִים שֶׁנִּשְׁטַל תֵּלָה מִן הַפֶּת⁵⁵.

55) ואף למנהגיני שמפרישים לחלה רק שיעור משהו, כתב החזו"א (א"ח סי' קא ס"ק ב) שגם אם ניטל מן הככר שיעור של אחד מארבעים ושמונה מי"מ מערבים בו, דלא פלוג רבנן.

[משנ"ב ס"ק לט]

שְׁנַפְכִּס מִן הַדָּבָר מִצְטָט⁵⁶.

56) ואם הפרוסה עדיין מחוברת ללחם, כתב העצי אלמוגים (ס"ק ג) שבאופן שכשנאחזו בחלק הקטן עולה עמו החלק הגדול, פשוט שנחשב לכבר שלם, ובמו שפסק השו"ע לעיל (סי' קסו ס"א) שנחשב שלם לענין ברכת המוציא, אבל באופן שרק כשנאחזו את החלק הגדול עולה הפרוסה עמו, יש להסתפק אם נחשב הככר לשלם ומערבין בו כיון שהגדול נקרא חשוב לעומת הקטן, או שאינו נחשב שלם, והניח בצ"ע.

[משנ"ב ס"ק מ]

אֶף-עַל-פִּי דִּבְרָאָתָא אֵינָה שְׁלֵמָה⁵⁷.

57) ולענין דין ברכה על שלם, פסק השו"ע לעיל (סי' קסח ס"ב) שמי שיש לו שני חצאי לחם, יחברם יחד בעץ או בשום דבר שלא יהא נראה, ודינו כדין שלם, וכתב המשנ"ב שם (ס"ק ו) שמועיל גם ללחם משנה, ומשמע שנחשב על ידי חיבור הקיסם ללחם שלם.

[משנ"ב ס"ק מא]

וְאַפְלוּ אִם הִכָּרָה שָׁל זֶה גְּדוֹל מִשָּׁל הַחֲבֵירוֹ⁵⁸.

58) וכן אם אחד נתן פת חטים ואחד פת שעורים, או אחד פת נקיה וחבירו נתן פת קיבר, כתב התוספת שבת (ס"ק יז) שמותר.

המשך במילואים עמוד 19

